

Zaman Gazetesi

13/03/2012

Herkül Millas

Ben kendimden çok korkarım. Bu "kendim" zaman zaman öylesine akılsız, önyargılı, tarafgir ve anlayışsız olabilmişti ki...

Yanlış davranmış olduğumu ise ancak aradan zaman, bazen yıllar geçtikten sonra görmüşüm. Bu arada olan olmuş, halt etmişim bir kere! Eskiden neleri yanlış değerlendirmişim diye şaşar, üzülür, utanır, pişman olurum. Ama asıl sorun geçmiş değil, şimdidir. Acaba şimdi neleri yanlış yapıyorum? Bunu da ancak yıllar geçtikten sonra mı bilebileceğim? İşte korkumun ve kendi yargılarımdan kuşku duymamın nedeni bu sorudur.

Yakın çevremde, benim gibi kendilerini "yenilemiş" olanlar çok. Kimileri isim yapmış kimselerdir. Bu "değişmiş" insanlar bugün bana gereğinden fazla güvenlidirler gibi geliyor. Kendilerinden korkmuyorlar mı diye şaşırıyorum. Bu kez doğru yolda olduklarından nasıl kuşku duymazlar? Bir zamanlar yanılmış olmaları onlara hiç ders olmamış sanki. Askerlik arkadaşım İsmet Özel örneğin: Marksizm'den İslam'a ve oradan milliliye uzanmış, her seferinde özgüvenle. Bir zamanların yoldaşı Doğu Perinçek örneğin: O da enternasyonalizmden ulusçuluğa dönüşü yaşadı, hep güvenli kalarak. 1970'lerde Kıbrıs konusunda yazdığı kitaba bakanlar, "olamaz, herhalde isim benzerliğidir" diyeceklerdir.

Yakından tanıdığım "değişenlerin" hepsi bu türde değiller. Kimileri de kesin doğru bildiklerini ve çok derinden inanmış olduklarını terk ederken önemli bir gerçeği de öğrenmiş oldular: yani yanılabilirliğimizi, kendi kendimizi aldatıyor olabileceğimizi iki candan dost Oya Baydar ile

Melek Ulagay'ın "Bir Dönem, İki Kadın" anı/söyleşi kitabında bunu açıkça görüyoruz. Özellikle 1960 ve 1970'li yıllarda "devrimci sol" içinde faal bu iki militanın iç hesaplaşması çok öğreticidir. Farklı sol akımlardan gelen iki kadının -biri daha örgütlü parti disiplinli, öbürü daha romantik maceracı- geçmişle hesaplaşmaları örnek sayılmalı bence. Amaçları, "biz asıl gerçeği şimdi keşfettik, yeni fetihlere, ileri!" havasında değiller; kendilerini anlamaya yönelik bir kemale yönelmektir.

Geçmişle yüzleşebilenlerle "yeniden güvenlilerin" farkı hemen belli oluyor. Söz konusu iki kadın, örneğin, kitaplarında karşılıklı konuşurken -uzmanlar buna muhatabı ile iletişim kurmak derler- sözde ermiş havasına girerek "ders" vermiyorlar, neyin iyi, güzel, doğru, ahlaklı, gerekli, yararlı olduğunu "hava basarak" ve kendi kendilerini "gaza getirerek", her şeyin kıstasıymış gibi konuşmuyorlar. "Humor" ile (şakalaşarak) kendilerini anlatmaya çalışan yazarların düşünce seyrini izlerken okuyucu da kendi hesaplaşmasını yapabiliyor. Geçmişle hesaplaşmanın kendimizi anlamak demek olduğunu sık sık yazmışımdır ama bunu, bu gerçek hep hasır altı edildiğinden yaptım.

KENDİMİZİ ANLAMANNIN YOLU

Geçmiş ders olduğunda ve geçmişle gerçekten yüzleştiklerinde, yani samimi olarak değiştiklerinde insanlar bir başka oluyor: Daha az hırslı, eleştiriye karşı daha az alıngan, daha az baskıcı; çünkü kendi değerlerinin "garantisini" olmadığını artık öğrenmişlerdir. Bu tür insanlar, başarılarını sıralarken arada yanlışlarını ve eksikliklerini de hatırlatırlar. Bu hatırlatma, dinleyiciler ve okuyucular için değildir, bu ihtiyaç kendileri içindir. İlginçtir, eski eksikliklerini hatırlatmaktan kıvanç bile duyarlar. Bu kıvanç, eksikliklerin görülebilmüş olmalarının sağladığı sevincin ve özgüvenin sonucudur. Bu "gurur" eksikliklerimizin olduğunu kabul edebilecek düzeye çıkmış olmanın bilincine varmanın sonucudur.

Ama bu olgunluğa varmamızı sağlayacak "kendimizle" ilgili bilgi ve bilinç nasıl edinilecek? Kuşkusuz bunu "kendimize" ve "vicdanımıza" sorarak başaramayız. Vicdanı (samimi olarak) rahat birçok kimsenin olmadık yanlışlar yaptığını hep gördük. Zaten eskiden, yani "değişmeden önce de" vicdanımız rahat hissedip bizi aldatmamış mıydı? Rahat bir vicdan, kuşkucu vicdandan daha zararlı olabiliyor. Kendimizi anlamamızın en sağlam yolu, kendimiz konusunda kendi görüşümüzle yetinmek değil "başkalarının" bizimle ilgili görüşlerine danışmaktır. Ama bu basit gerçeği hemen hemen hepimiz kabul ederken pratikte bilinç dışı bir davranışla, yani farkında bile olmadan yaptığımız küçük bir aldatmaca ile bu yöntemden kaçıyoruz. "Başkaları" derken eğer kendi çevremizi kastediyorsak yeniden kendimizi aldatmış oluyoruz. Çünkü kendi çevremiz zaten bizim gibi düşünmekte, bizim kriter ve değerleri paylaşmaktadır.

Kendimizi anlamanın yolu bizim gibi düşünmeyenlerin dediklerine kulak kabartmaktır. Hayranlarımız ve bizi aşırı derecede sevenler bu konuda yardımcı olamaz. Onlar zaten bizde kusur görmezler. Tam tersine, hasımlarımız ve bizi pohpohlamak durumunda olmayanların eleştirileri yardımcı olabilir. Hatta bizi sevmeyenler, hatta düşmanlarımız bu alanda çok yardımcı olabilir. Ama, denecek, bu tür insanlar tarafsız değillerdir, önyargılıdırlar, görüşlerine güven olmaz ki! Doğru, aynen öyledir. Bu hasımlarımızın dediklerinin çoğu haksız eleştirilerden oluşacaktır. Söylenenlerin çoğu süprüntü olabilir. Ama kusurlarımız, eğer varsa, izleri bu süprüntülerin arasında olacaktır. Hasmın aşırı eleştirileri arasında az çok geçerli olanları seçip

bu konuda düşünmek, kendini bilmek insanın borcudur.

Zaten ifade özgürlüğünü sonuna kadar savunanların temel tezi de budur: Alınmadan, kızmadan, saldırmadan, yasaklamadan her türlü görüşe yer veriniz, görüş yanlışsa bir süre sonra gerçek nasıl olsa ortaya çıkacaktır, doğru yanı varsa toplum ve kişiler bundan yararlanacaktır. Yani demokrasi aşırı duyarlılıkla pek uyumlu değildir. İfade özgürlüğünün "aşırısı" da söz konusu değildir. Bu özgürlüğün içinde yanlış şeyler söylemek de vardır. "Doğruları söyleme özgürlüğü" gibi bir anlayış doğrunun ne olduğunu önceden belirleyen bir mercii de varsayar ki bu toplumları otoriter rejimlere götürür. Otoriter rejimlerin iki mazereti vardır: yanlış haber/yorum ve hakaret iddiası. Biri ile toplum, ikincisi ile de kişi sözde korunuyor. Oysa bu bahanelerin asıl sonucu ifade özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. Otoriter kişilerin çok alıngan olmaları tesadüf değildir.